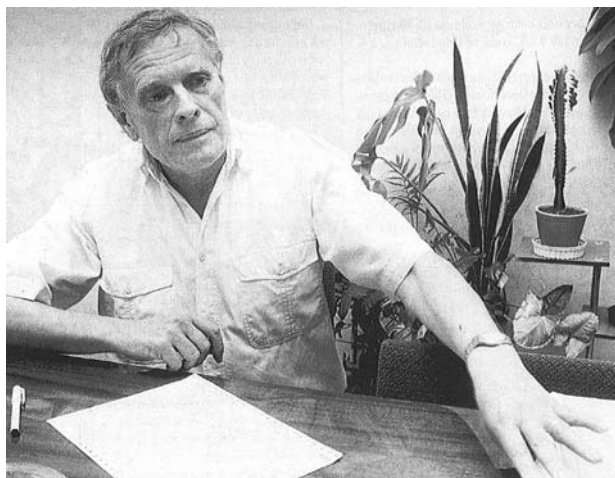

Jaroslav Janda

(K nedožitým osmdesátým narozeninám)

* 21. 7. 1932

† 7. 10. 1997

Na frontě se často říkává, že ti nejstatečnější a nejlepší vojáci padnou první. Platí to i o době míru: ti nejnadějnější odcházejí příliš brzo. Ale nemělo by se na ně zapomínat, jako se nezapomíná na Jaroslava Jandu.

Kdo poznal poválečnou československou armádu a posléze i českou, a od šedesátých let i její vrcholová vedení a velení, dobře ví, že prošla třemi výrazně odlišnými eta-

pami. Bezprostředně po skončení války jsme měli řadu zkušených vojáků, důstojníků a generálů, kteří prošli frontami druhé světové války, ale po únorových událostech roku 1948 jejich podstatná část spolu s prvorepublikovými vojáky z povolání byla propuštěna a mnozí byli pronásledováni, vězněni i popraveni. Další propouštění nastalo i po maďarských událostech roku 1956. Armáda se stala třídně politickou.

Přesto v šedesátých letech v ní vyrostla řada talentovaných důstojníků. Intelektuálním centrem se stala Vojenská politická akademie v Praze. A není divu, že sovětská okupační vojska v osmašedesátém neobsadila nejdříve ministerstvo obrany a generální štáb, ale právě tuto vysokou vojenskou školu. Záminkou pro to bylo, že zde vzniklo známé memorandum, které se distancovalo od sovětské vojenské útočné doktríny. Stejně tak nemohlo být překvapením, že po 21. srpnu 1968 došlo nejen k symbolické, ale faktické decimaci velitelského sboru, kdy bylo propuštěno přes jedenáct tisíc vojáků z povolání. Paradoxní je, že z politického aparátu jich bylo propuštěno 40 %.

Ve dvou desítkách let normalizační armády se nesloužilo dobře, vojáci základní služby i důstojníci tu byli šikanováni, ale přesto v ní znovu vyrostla řada schopných vojáků z povolání, kteří se osvědčili i v ozbrojených silách demokratického státu. Škoda, že někteří odešli nebo museli odejít dříve, než byl využit jejich vzdělanostní a zkušenostní potenciál. Možná je dobré to připomenout v době, kdy je současná armáda nejen pro nedostatek finančních prostředků a špatné hospodaření s nimi, ale i předčasné odchody schopných profesionálních vojáků a problémy ve strategickém řízení rezortu v nepřehlédnutelné krizi, a proto nezbyvá než věřit, že díky právě talentovaným vojákům z povolání je schopna jako ten pověstný Fénix vstát z popela a stát se moderní armádou.

Jaroslav Janda přišel do armády v těch právě nechvalných padesátých letech minulého století. Z matčiny strany měl aristokratický původ. Jeho otec byl prvorepublikovým generálem – jediným vysokým důstojníkem v naší vojenské historii, který byl generálem farmaceutické služby. To Jaroslava Jandu do jisté míry předurčovalo pro službu v armádě. Velmi brzy byl schopen analyzovat situaci v ozbrojených silách socialistického státu a zorientovat se. Od začátku šedesátých let se od existujícího politického režimu kriticky distancoval, byl výrazně proti jeho totalitním praktikám a v úzkém kruhu přátel se netajil tím, že bude proti němu cílevědomě vystupovat. Jeho odpor proti totalitě posílilo i studium filozofie a psychologie na Karlově univerzitě, které skončil s červeným diplomem. Jeho závěrečná práce *Mládež, generace, světový názor* vyšla v edici *Diskuze, polemika, názory v Našem vojsku* a v roce 1967 dostala cenu za nejlepší knihu roku. Hned na začátku normalizace se logicky ocitla na indexu, byla vyřazena ze všech knihoven a dnes už je vzácným tiskem.

Jaroslav Janda po několika letech služby u tankových jednotek se věnoval problematice společenských organizací v armádě a postupně se stal i na ministerstvu obrany náčelníkem oddělení, které mělo tuto problematiku spolu s tělovýchovou a sportem a rozvojem iniciativy a aktivity na starosti. Zejména se postavil proti tomu, aby společenské organizace byly tzv. převodovými pákami komunistické stany. Před pražským jarem 1968 se poté věnoval vědecko-pedagogické práci v oblasti vojenské sociologie právě na zmíněné Vojenské politické akademii. I když v tu dobu byl již velmi známou osobností, armáda jeho schopností nevyužila, stal se v české vládě náměstkem ministra pro mládež, tělovýchovu a sport. V normalizačních prověrkách byl logicky z armády propuštěn. Předseda prověřkové komise si v závěrečném Jandově hodnocení neodpustil pozoruhodnou poznámku: Je smutné, že vy nejvzdělanější jste se postavili proti socialistickému zřízení, stali jste se pravicovými oportunisty. To byl i důvod, proč se v polistopadovém období stavěl proti jakýmkoli prověrkám a spolu s dalšími rehabilitovanými vojáky z povolání prosadil, aby byly nahrazeny odbornými atestacemi.

Jaroslavu Jandovi byla vytýkána zejména jeho úzká spolupráce s generálporučíkem Václavem Prchlíkem, který se ještě před 21. srpnem 1968 postavil proti prodlužovanému odchodu sovětských jednotek po vojenském cvičení Vltava, a o to razantněji proti okupaci, kdy patřil mezi čtyři poslance, kteří se odvážně postavili proti moskevskému protokolu vedoucímu k tzv. dočasnému pobytu sovětských vojska, a byl za to dosouzen na 22 měsíců do vězení, v němž strávil 16 měsíců, dvě třetiny doby, protože odmítl žádat o předčasné propuštění.

Jaroslav Janda mimo jiné i z tohoto důvodu nemohl nastoupit do zaměstnání ani jako prodavač obuvi. Téměř dvacet let se živil na tzv. volné noze jako překladatel z ruštiny a angličtiny, mj. pro Divadelní ústav přeložil *Dějiny japonského divadla*, a zejména v externí spolupráci s poradenskými a výzkumnými organizacemi při racionalizaci řízení průmyslových podniků, vyšších hospodářských jednotek a rezortů. Vybíral si jen takové obory, které byly spjaty s humánní výrobou nebo kde byly svízelné pracovní podmínky, aby zaměstnancům pomohl zlepšit pracovní prostředí. Při této racionalizační činnosti získal řadu zkušeností, které mohl využít jako již občanský pracovník po návratu do rezortu obrany. Nejdříve pracoval jako poradce zástupce ministra obrany pro výchovu a osvětu, později jako zástupce náměstka ministra obrany pro strategické řízení. Po politických personálních změnách ve vedení ministerstva obrany se nejdříve stal zástupcem ředitele Institutu a pro strategická studia a naposled zástupcem ředitele Ústavu mezinárodních vztahů.

Participativní demokracie

Jaroslav Janda byl již od počátku šedesátých let přesvědčeným zastáncem participativní demokracie. Z poznání situace v armádě usoudil, že jistý prostor pro podíl na řízení a rozhodování si mohou zpočátku vytvořit společenské organizace v armádě, tj. především odborové, mládežnické, tělovýchovné, vědeckotechnické a další. Systematicky proto ve všech dokumentech, jednáních a v rozhovorech s vedoucími představiteli ministerstva a velení armády prosazoval, že „společenské organizace by měly uspokojovat, prosazovat a hájit zájmy příslušné sociální skupiny, tj. občanských pracovníků a vojenské mládeže, a podílet se na tvorbě a realizaci zájmů armády a společnosti“. Cílevědomě usiloval i o to, což se mu i dařilo, aby představitelé těchto organizací byli zastoupeni v orgánech, které se podílejí na moci a rozhodování.

Jaroslav Janda si byl vědom, že dát si takový cíl je nemožné bez toho, aby na základě dlouhodobé vize byla vypracována strategie činnosti společenských organizací v armádě. Základ vytvořil ve zmíněné práci *Mládež – generace – světový názor*. Mládež chápal jako věkovou sociální skupinu a jako generaci se specifickými zvláštnostmi odrážejícími dobu a stav společnosti. Na historické analýze dokazoval, že těžko řešitelné problémy s mládeží měly vždy ty společenské systémy a režimy, které byly nedemokratické. Proto tato práce s mnoha dalšími aktivitami byla i přípravou událostí osmašedesátého roku. Její průkaznost byla založena na sekundární analýze dosud realizovaných sociologických výzkumů mládeže, zvláště vojenské, které už bylo možno v tu dobu realizovat a na nichž se osobně také podílel. O dobové atmosféře svědčí například skutečnost, jak nelehké bylo vůbec prosadit pojem *vojenská mládež*, protože mnoho představitelů ministerstva a velení armády argumentovalo ve shodě se sovětskou generalitou tím, že v armádě není nějaká vojenská mládež, ale vojáci.

Vyústěním Jandovy diplomové práce byla právě koncepce participativní demokracie. Z toho vyplýval i styl jeho vlastní řídicí práce, která byla vždy týmová, a proto se i obklopoval pracovníky, kteří byli takové týmové práce schopni. Stejně tak přizýval ke spolupráci v té době vynikající odborníky z vysokých škol a vědeckovýzkumných pracovišť. Jejich prostřednictvím získával i společenskovědní literaturu, která v té době vycházela na Západě a byla na vysokých školách a ve vědeckých organizacích a institucích včetně vojenských překládána. Je třeba přiznat, že většinou se tak dělo nelegálně, ale západní autoři to až na výjimky s jistým pochopením tolerovali.

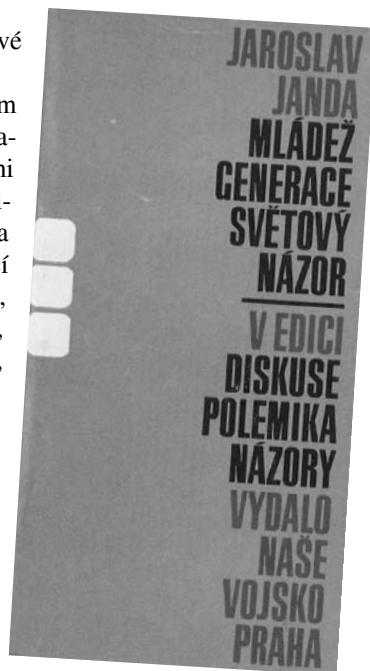
Sociální systém řízení

Jaroslav Janda se musel dvacet let zabývat činnostmi, které by se tak intenzivně nevěnoval, kdyby nebylo období normalizace. Přesto v mnoha směrech toto nové zaměření navazovalo na dosavadní činnost, dále rozvíjelo jeho osobnost a přispělo k rozvoji sociologie v oblasti sociálního systému řízení, které se jako součást komplexního řízení soustřeďuje především na vrcholová vedení, top management organizací a institucí, sledovalo ty řídicí činnosti, jejich stránky a předpoklady, jimiž se realizuje sociální řízení jako ovlivňování pracovní týmů, sociální vztahů, psychických a sociální dispozic. Na základě mnoholetých zkušeností byla v popředí pozornosti *sociální ekvifinalita*, tj. z hlediska systémové teorie dosahování stanovených cílů z různých východiskových stavů s důrazem na sociální faktory jako je participace, interakce, motivace a zvyšování

odolnosti při výkonu řídicích funkcí jako činnosti v zátěžové situaci.

Jaroslav Janda spolu s Miroslavem Purkrábkem, Oldřichem Mikšíkem, Milanem Ždímalem, Petrem Paduchou, Jaroslavem Sýkorou a dalšími bývalými důstojníky propuštěnými po osmašedesátém z armády vypracovali i soubor racionalizačních metodik vedoucích k úspěšnému řízení jako je tvorba filozofie řízení (vize, strategie, soustavy cílů), řízení pomocí cílů, organizačních struktur včetně pružných (poradní orgány, týmy, komise ap.), personální struktury, systému informací, statutů rozhodovacích, metodických a poradních pravomocí, režimů řízení, motivačních programů a personálních struktur. Tento projekt byl za Jandovy aktivní účasti postupně realizován ve dvou desítkách organizací a institucí z nejrůznějších oborů a stupňů řízení až po nejvyšší. Pro Jaroslava Jandu to byla příležitost prosadit tyto ověřené poznatky posléze i v armádě.

V této souvislosti je zajímavé, že v podnicích, kde racionalizační aktivity probíhaly, vyrostlo mnoho úspěšných řídicích pracovníků, kteří se např. stali generálními řediteli Zentivy, Škody Mladá Boleslav atd. Rok 1989 se pro Jaroslava Jandu stal příležitostí prosazovat tyto ověřené poznatky posléze i v armádě.

Aktivity v armádě

V polistopadovém období Jaroslav Janda pracoval v úseku výchovy a osvěty, posléze sociálních a humanitárních věcí, kde jako poradce náměstka ministra obrany v čele týmu spolu Miroslavem Purkrábkem, Oldřichem Mikšíkem, Josefem Pavlasem, Bohuslavem Balcarem, Felixem Černochem, Petrem Paduchou, Františkem Pavlem Novotným a dalšími koncipoval a vybudovali úsek sociálního řízení, který spolu s úsekem strategického a ekonomického řízení tvořily strukturu nového ministerstva obrany, která byla koncipována jako nevelký řídicí státní orgán. Jako vědecko-analytické zázemí byl zřízen Vojenský ústav sociálních výzkumů.

Bezprostředně po výstavbě úseku sociálních a humanitárních věcí koncem roku 1990 se Jaroslav Janda stal zástupcem náměstka ministra obrany, kde spolu se Stanislavem Chromcem, Pavlem Gavlasem a dalšími vytvořili podmínky k tomu, aby byl vybudován úsek strategického řízení, založen Institut pro strategická studia a obnoven časopis Vojenské rozhledy, čímž byly nejen vytvořeny předpoklady ke strategické činnosti, ale pod jeho vedením i zpracovány mnohé strategické dokumenty.

Jaroslav Janda sehrál významnou roli také při vytváření dalších dvou pracovišť vědecko-analytického zázemí, na kterých se podílel i Jaroslav Sýkora. Jedním z nich bylo Centrum pro výzkum stresu Vojenské vysoké školy pozemního vojska a druhým Centrum sociálních studií v přímé podřízenosti náčelníka generálního štábu. Obě pracoviště se věnovala zkoumání úrovně mezilidských a meziskupinových vztahů v našich jednotkách i v zahraničních misích, studiu extrémně zatěžovaného jedince a sociálních

skupin nacházejících se v krizových životních situacích. Působila nejen ve vojenském vysokém školství, ale i ve velení na nejvyšší úrovni. Jaroslav Janda přispěl ke zřízení těchto pracovišť tvorbou filozofie jejich činnosti rozhodujícím způsobem, s citem pro dobově odpovídající moderní formu, a to s jeho příslovečným, na armádní poměry přímo vznešeným, intelektuálním přístupem. Byly využity zkušenosti, myšlenkové postupy a metodické nástroje předchozí týmové spolupráce při koncipování sociálního systému řízení v předchozím předlistopadovém období, tehdy aplikované v průmyslu. Dokladem správnosti této tehdejší činnosti, s neodmyslitelným Jandovým podílem, bylo podle svědectví Jaroslava Sýkory vyjádření bývalého náčelníka Generálního štábu armádního generála Jiřího Šedivého o užitečnosti vědecko-výzkumné činnosti pracovišť pro armádu, které jako dobrozdání poskytl pro prezentaci jejich činnosti na konferenci NATO-IMTA v Amsterdamu v roce 2008. Až sem tedy zasáhly důsledky činnosti Jaroslava Jandy.

Po politických změnách ve vedení ministerstva obrany a nástupu nového ministra Antonína Baudyš se v roce 1993 Jaroslav Janda stal zástupcem ředitele Institutu pro strategická studia. Již v roce 1992 tu byly vypracovány tři varianty dalšího rozvoje armády. Institut preferoval tento scénář: „Moderní, vysoce profesionální armáda, všestranně a pohotově připravená k obraně suverenity ČSFR, budovaná v duchu demokraticky pojaté nedílné velitelské pravomoci a vojenské kázně, založená na respektování lidské důstojnosti, občanských práv vojáků a humanizaci vojenské služby.“

Profesionalizovat armádu se však vláda rozhodla až v souvislosti s naším vstupem do Severoatlantické aliance. V tu dobu se nejvážnějším problémem armády stala nesnadno překonatelná míra laicizace rozhodovacích procesů, která logicky generovala i prvky administrativně byrokratického přístupu, s čímž se armáda potýká dodnes.

Za této situace nepřekvapilo, že byl neuváženě zrušen Institut pro strategická studia, a není třeba tajit, že na tom měla zájem také určitá část pracovníků generálního štábu, která v této vědecko-výzkumné složce viděla konkurenci, na což paradoxně dopltil v souvislosti s tzv. kosovským incidentem nejvíce ministr Baudyš.

Jaroslav Janda se stal náměstkem ředitele Ústavu mezinárodních vztahů. Mj. zde řídil tým, který jako výsledek své vědecko-výzkumné práce vydal publikaci Bezpečnostní politika České republiky, jejíž vědecká úroveň nebyla v oblasti bezpečnosti dosud překonána. V práci je definována bezpečnostní politika jako „souhrnná kategorie, která zahrnuje bezpečnost, obranu a ochranu občana a státu. Definuje se jednak jako souhrn politických cílů a prostředků k dosažení bezpečnosti, obrany a ochrany státu a jeho občanů, jednak jako souhrn aktivit, vedoucích k realizaci této politiky. Je tudíž odezvou nejen na vnější ohrožení státu, ale i na ohrožení jeho vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku, na ohrožení občanů projevy kriminality všeho druhu. Bezpečnostní politiku tvoří tři základní komponenty či součásti:

1. Zahraniční politika v oblasti bezpečnosti státu. 2. Obranná a vojenská politika státu. 3. Politika vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku.

Bezpečnostní politika je souhrnem zahraničněpolitických, vojenskopolitických a vnitřně bezpečnostních komponent, není ale jejich pouhým aritmetickým součtem, má komplexní kvalitu věcnou a systémovou.“

Tato publikace rozlišovala podrobně i bezpečnostní rizika: Rizika civilizační (jako je kupř. devalvace tradičních hodnot chování lidstva a setrvání na kultu násilí), ekonomická rizika (nerovnoměrnost ekonomického vývoje a její prohlubování), rizika vojenská

a vojenskopolitická (přečeňování vojenských nástrojů bezpečnosti, militarizace regionů a použití síly v mezinárodních vztazích), rizika životního prostředí a světových zdrojů (poruchy v distribuci surovinových a potravinových zdrojů, energetické a průmyslové havárie aj.), rizika lidských a společenských vztahů (jako jsou etnické konflikty a čistky, deportace obyvatel, zneužití hromadných sdělovacích prostředků aj.) a rizika růstu kriminality a sociální patologie (např. aktivity mezinárodního organizovaného zločinu, drogy a narkomafie, podpora kultury násilí aj.).

Charakteristickým rysem Jandovy práce byla cílevědomost, hloubka analytického pohledu i teoretické syntézy s praktickým vyústěním, a ne na posledním místě, zvláště v posledním období, týmová práce. Nepřehlédnutelným rysem Jandovy osobnosti, který si okamžitě uvědomili všichni, kdo se s ním dostali třeba i krátce do kontaktu, byl jeho perfekcionismus, snaha dotáhnout každou práci do smysluplného konce, především do praxe. I když byl typem strategicky uvažujícího člověka, nikdy se nevyhýbal řešení detailnějších problémů i organizační činnosti.

Ve vzpomínkách přátel

V závěru ze vzpomínky přátel a spolupracovníků. První z nich napsal: „Když vzpomínám na Jaroslava Jandu, mám pocit nevynucené a velice laskavé autority, pronikavého a přitom moudrého intelektu, vysoké osobní integrity. Byl šlechticem ducha a prototypem důstojníka naplňujícího obsah slovo důstojnost.“

Na styl práce Jaroslava Jandy vzpomíná i další z jeho spolupracovníků: „S doktorem Jaroslavem Jandou jsem se seznámil při společné práci na delfské anketě. Od prvních kontaktů na mne zapůsobil nejen hloubkou znalostí, ale zejména přístupem k řešení problémů – nadhledem a naprosto klidným a uvážlivým jednáním v emocionálně vypjatých situacích, jichž nebylo při jednání se zástupci různých složek MO a GŠ málo. Když jsem zjistil, že vznikající Institut pro strategická studia je v jeho gesci jako zástupci náměstka MO pro strategii, přihlásil jsem se do konkurzu na vedoucího odboru studií sociálních souvislostí a následně opustil po jedenácti letech GŠ OMS. Z této pozice jsem chodil na porady k oběma náměstkům ministra obrany pro sociální a strategické řízení. Dr. Janda ve skutečnosti strategický úsek řídil. Škoda, že nebyl přímo náměstkem, protože by se předešlo řadě nedorozumění a odporu ze strany některých lidí z GŠ – zejména operační správy. Příčinou byla nesprávná interpretace jeho myšlenek a vizí. Jsem do dneška hrdý, že jsem byl spolupracovníkem dr. Jandy. Za čest jsem považoval a považuji, když mi nabídl, abychom si tykali, abych mu dělal náměstka jako řediteli strategicko-prognostické sekce Institutu pro strategická studia a abych s ním šel do Ústavu mezinárodních vztahů. Za dobu společné práce jsem Jaroslava Jandu poznal jako vynikajícího manažera, vysoce kultivovaného odborníka a veskrze lidského kolegu. Na tu dobu vzpomínám jako na nejlepší léta mého vojenského života naplněné smysluplnou prací.“

Do třetice vzpomínka přítele, který s ním spolupracoval při výzkumech: „O Jandových aktivitách v armádě vím něco málo pouze z vyprávění. Při výzkumných akcích, na nichž jsem se podílel i já, vždy usiloval o přesnost, důslednost a objektivitu. Byl velmi pracovitý a precizní. Nikdy jsem ho neviděl emočně nevytlučeného, i když na něm byla únava později občas znát. Byl to i typ chlapa, pro které mají ženy slabost. Něha jeho modrých očí jim musela podlamovat kolena. Jarda asi nemohl mít skutečné nepřátele.“

Byl to člověk sympaták, který kam přišel, tam zdočil. Vždy měl úsměvem na tváři a v ústech vlídné slovo. Měl jsem ho rád, byl to příjemný společník a slušný člověk.“

První náměstek ministra obrany Jiří Šedivý vzpomíná: „Měl jsem to štěstí, že jsem byl v roce 1994 Jaroslavem Jandou přizván do vědecko-výzkumného týmu, který v Ústavu mezinárodních vztahů zpracovával projekt Bezpečnostní politika ČR. Možnost podílet se několik následujících let na této práci, a zároveň sledovat Jaroslavův přístup v řízení projektu, jeho práci s lidmi a způsob jeho myšlení vůbec, hluboce ovlivnily můj vlastní další vývoj a znamenají pro mne dodnes trvalý vklad a inspiraci. Čerpal jsem z ní at již ve své akademické činnosti, či při řešení praktických úkolů, které přede mnou stály ve funkci ministra obrany nebo náměstka generálního tajemníka NATO pro obrannou politiku a plánování. Metodologickou zkušenost a myšlenkové dědictví z těch dob jsem též využil ve své nynější funkci při zpracování Bílé knihy o obraně. A v současné době mi tato zkušenost pomáhá při řešení úkolu znovu zavést metodu cílově orientovaného plánování, za nějž jsem v rezortu obrany odpovědný.“

Je pozoruhodné, jak aktuální a pro naši práci na změně metody plánování a zpracování střednědobého plánu inspirující jsou plánovací dokumenty, které vznikly na obraně pod Jaroslavovým vedením přesně před dvaceti lety. Dva z nich, které nesou Jaroslavův rukopis nejvýrazněji – Cíle a projekty v oblasti obrany státu a Projekt zavedení řízení pomocí cílů –, jsme nechali odtajnit a pro inspiraci jsem je rozeslal a doporučil ke studiu členům mého současného plánovacího týmu. Jaroslavův odkaz tak žije dál nejen v teorii, ale též v naší současné praxi.“

S odstupem let lze odpovědně konstatovat, a v tom se shoduje většina těch, kdo situaci v rezortu obrany a v armádě dobře znají, že Jaroslav Janda by byl pro své zkušenosti, znalosti, řídicí schopnosti, erudici, rozvahu, trpělivost, obětavost, odvahu, odpovědnost a charakter ve své době s vysokou mírou pravděpodobnosti nejlepším kandidátem na funkci ministrem obrany. I když někteří jeho přátelé namítají, že pro jeho styl práce nebyla příhodná doba. Jeho myšlenky, zřetelnost vizí budoucí armády, to vše bylo a dosud je inspirující i pro současnost, pro moderní způsob politického vedení rezortu obrany i velení vojsk, dnes ale ve značně omezeném rozsahu proti tehdejší jeho době. Byla velká škoda právě pro armádu, že se ministrem nestal.

Stopy myšlení a činností takových osobností jako byl Jaroslav Janda, však v armádním prostředí zůstávají zakotveny. Jeho myšlenkový odkaz je užitečný a inspirativní dodnes, a to zvláště pokud jde o zvyšování profesionality řízení rezortu a velení armádě. Z toho důvodu i Asociace BOOSS (Bezpečnost, obrana, ochrana společnosti a státu) navrhla na začátku nového tisíciletí každoročně udělovat Cenu Jaroslava Jandy za zásluhy v oblasti bezpečnosti v několika kategoriích. Byla udělována od roku 2002, ale po několika letech vláda její udělování přerušila, aniž ji zrušila. Proto se nyní vyvíjí úsilí, aby udělování bylo opět obnoveno. S tímto cílem byl i uspořádán workshop k nedožitým osmdesátým narozeninám Jaroslava Jandy.

Autor děkuje za cenné připomínky Milošovi Balabánovi, Felixovi Černochovi, Janovi Duchkovi, Pavlovi Gavlasovi, Tomášovi Fingerovi, Ludvíkovi Jarošovi, Petrovi Paduchovi, Jaroslavovi Sýkorovi a Stanislavovi Ševčíkovi.

dr. Antonín Rašek